

از مرگ دانتون تا مانیفست کمونیسم

نویسندehای میان مارکس و برشت

گئورگ بوشنر 1837 – 1813 Georg Büchner

شاید اگر او در ۲۳ سالگی به عنوان پناهنده سیاسی در شهر زوریخ جوانمرگ نمی‌گردید، به دلیل نبوغ ادبی و اجتماعی‌اش، به مشهوریت مارکس و برشت می‌رسید. در اعلامیه (پیام ایالتی ولایت هسن)، او به تبلیغات سوسیال-انقلابی پرداخت و خواهان شورش دهقانان علیه حاکمان گردید. بوشنر نه تنها یکی از آغازگران ادبیات و هنر طبقاتی، بلکه پایه‌گذار نمایشنامه‌نویسی مدرن آلمان هم است. در آثار او برای نخستین بار، قهرمان ادبی، یک آدم مفلس از طبقات محروم است و نه از اشراف و بورژوازی شکم‌سیر.

عنوان جایزه مهم ادبی “بوشنر” که از سال ۱۹۵۱ در آلمان اعطا می‌شود، از نام گئورگ بوشنر، نمایش‌نامه‌نویس و یکی از دمکرات‌های انقلابی ادبیات آلمان، گرفته شده است. وی در سال ۱۸۳۴، در تبعید، در سویس بر اثر بیماری تیفوس در سن ۲۳ سالگی، جوانمرگ گردید.

زمانی که بوشنر شب‌نامه ممنوعه و مبارزاتی-سوسیالیستی “پیام ایالتی” را پخش نمود، مارکس هنوز ۱۵ ساله بود. این جزوه انقلابی، پیش از مانیفست کمونیسم، مورد توجه رهبران انقلاب آلمان قرار گرفت. یکی دیگر از آثار اجتماعی بوشنر “مراومه حقوق بشر” است که در تاریخ مبارزات اجتماعی، اهمیتی به اندازه “مانیفست کمونیسم” دارد. شعار معروف: “صلح برای کلبه‌ها، - جنگ به درون کاخ‌ها” نیز از خلاقیت‌های جاودانه گروه مبارزاتی بوشنر است.

شاید اگر او در ۲۳ سالگی به عنوان پناهنده سیاسی در شهر زوریخ جوانمرگ نمی‌گردید، به دلیل نبوغ ادبی و اجتماعی‌اش، به مشهوریت مارکس و برشت

می‌رسید. در اعلامیه (پیام ایالتی ولایت هسن)، او به تبلیغات سوسیال-انقلابی پرداخت و خواهان شورش دهقانان علیه حاکمان گردید.

بوشنر نه تنها یکی از آغازگران ادبیات و هنر طبقاتی، بلکه پایه‌گذار نمایشنامه‌نویسی مدرن آلمان هم است. در آثار او برای نخستین بار، قهرمان ادبی، یک آدم مفلس از طبقات محروم است و نه از اشراف و بورژوازی شکم‌سیر. بوشنر امروزه به‌عنوان یکی از راهنماها یا قطب‌نماهای ادبیات جهانی، خصوصاً نمایشنامه‌نویسی به‌شمار می‌آید. در مقابل کم‌دی‌های محافل درباری، او به خلق تراژدی‌های اجتماعی و شهروندی پرداخت. تا آن‌زمان شخصیت ایده‌آل ادبیات بورژوازی، از طبقات و اقشار محروم نبودند. بوشنر، یک تراژدی‌نویس موفق درام اجتماعی نیز است. تراژدی‌های او غالباً غیر احساسی هستند. امروزه تئاتر روایتی برشت، بدون نمایشنامه‌های بوشنر غیرقابل تصور است. بوشنر در سال‌های رمانتیک نوجوانی نوشته بود: «ساعت‌ها را بخوابانید، تقویم‌ها را بدرید، ما تیک تاک زمان را از روی شکوفه گل‌ها و رسیده‌گی میوه‌ها، تشخیص خواهیم داد».

جهان‌بینی ماتریالیستی-استتیک بوشنر به سبب اشتغال او با فلسفه و سوسیالیسم تخیلی است. ایده‌های هگل نیز در نمایشنامه‌های او جای خاصی دارند. او برای نخستین بار به کشف زیباشناسی «زشتی» در جامعه ارتجاعی و طبقاتی زمان خود نائل گشت. علم زیباشناسی ضد ایده‌آلیستی و نظرات سیاسی او، حتا امروزه مدرن و موضوع روز می‌باشند. نه تنها اکسپرسیونیست‌ها و دمکرات‌های انقلابی، بلکه ناتورالیست‌ها نیز ۳۰ سال بعد از مرگ بوشنر، او را جشن گرفتند. او همچون داستایوسکی به تجزیه و تحلیل روان قهرمان آثار خود می‌پردازد.

از جمله دیگر آثار محدود بوشنر: مرگ دانتون، نمایشنامه وویسک، نوول لنس، درام لئونه و لنا، و ترجمه آثاری از ویکتور هوگو، هستند. مرگ دانتون، یک درام انقلابی نبوغ‌آمیز است که به بحث انقلاب بورژوایی و نقش مهم توده‌ها در آن می‌پردازد و قهرمان آن، نه یک فرد، بلکه یک تاریخ؛ یعنی خود انقلاب فرانسه است. خلاف روبسپیر رواقی تیره‌بین، دانتون می‌خواهد حوادث و پروسه انقلاب را انسانی نماید، ولی به قول بوشنر، تاریخ، اولی را می‌کشد تا بتواند به دومی حق بدهد! گرچه سرانجام ایده‌های دانتون پیروز میشوند و نه عقاید روبسپیر. در درام کم‌دی (لئونه و

لنا)، بوشنر به تمسخر اشرافیت فئودالی میپردازد. نوول (لنس) او، ناقل تئوری‌های ادبیات رئالیستی است.

گئورگ بوشنر در سال ۱۸۱۳ در خانواده‌ای پزشک در آلمان به دنیا آمد و در سال ۱۸۳۷ در سویس، یک سال بعد از دریافت دکترای پزشکی خود، در تبعید درگذشت. او از نوجوانی به مطالعه فلسفه و تاریخ انقلاب فرانسه پرداخت و علاقه خاصی به آثار: هومر، سوفوکلس، آشیلوس، گوته، شیلر، ژان پاول، شلگل، برنتانو، هوگو، شکسپیر، بایرون، و ادبیات عامیانه، داشت. وی پیش از فرار به فرانسه، کوشید تا با گردآوری پول، برای تهیه یک چاپخانه مخفی و اجرای نقشه حمله برای آزادی زندانیان، به جنبش ضد حکومت مطلقه، کمک نماید. وی مینویسد به جای مبارزه فردی روشنفکری، مبارزه جمعی مردمی مهم است، و در نامه‌ای که در سال ۱۸۳۲ به خانواده‌اش می‌نویسد، تاکید میکند که تنها عمل و خشونت، موجب رهایی میشوند. چون حاکمان نیز خود در مقابل جوانان مبارز. خشونت به کار میگیرند و مردم را به حیوان تبدیل کرده‌اند، تا احساسات غیر طبیعی گروه کوچکی فاسد را ارضاء نمایند و به جای قانون، تکیه بر قدرت نظامی و امنیتی نموده‌اند.

بوشنر از نخستین مبارزین زمان خود بود که تقسیم ناعادلانه فقر و ثروت را نشانه اختلاف طبقاتی دانست. در شب‌نامه‌های سوسیالیستی گروه او، از استثمار، زورگویی، و از خودبیگانگی، در جامعه انتقاد میشود. او در مقابل نظم فئودال-سلطنتی، نه تنها خواهان تعاونی‌های مصرف، بلکه با تاکید بر لیبرالیسم و جمهوری خواهی، خواهان آزادی‌های دمکراتیک برای سرنگونی حکومت مطلقه گردید. بوشنر میگفت که برای درک تاریخ دردهای انسان، باید به طرح پرسش‌هایی پیرامون: مسئولیت، اخلاق، دین، علم، و اجتماع پرداخت. منتقدین ادبی امروزه مدعی هستند که آثار هنری او، با تکیه بر ناتورالیسم و اکسپرسیونیسم، نوشته شده‌اند.

برگرفته از سایت کار

www.ayenda.org